Madrid sí que paga els traïdors

Autor: Carles Camp
Data de publicació: 03-06-2025

En aquest article, l'estudiós Carles Camp exposa, en síntesi i amb ple coneixement dels fets, la veritat històrica del cas dels frescos del monestir de Santa Maria de Sixena fins a l'actual requeriment de la Justícia espanyola perquè la Generalitat retorni un patrimoni que els catalans vam salvar de la destrucció.

El monestir de Santa Maria de Sixena es troba en aquella zona de Catalunya que anomenem Franja de Ponent, que és la part de Catalunya que Javier de Burgos iniquament va posar sota control de províncies aragoneses el 1833. És un monestir molt antic, fundat el segle XII. Acabada la Guerra d'Espanya del 1936-39 (coneguda pel malnom de Guerra Civil), el monestir de Sixena, com la gran majoria d'edificis religiosos situats en zona republicana, havia sofert greus desperfectes a mans dels criminals incontrolats de la FAI.

L'agost de 1936, després del saqueig, l'arquitecte i historiador Josep Gudiol va visitar el monestir, que havia quedat força malmès, particularment els frescos, enfosquits pel fum dels incendis. Gudiol va tornar a Barcelona a cercar fons per a rescatar l'art de Sixena. Va aconseguir 4.000 pessetes, que li va donar el llavors conseller de Cultura Ventura Gassol, xifra molt alta per a l'època i molt més en plena guerra; a més de pagar-li dos tècnics especialistes en aquestes tasques. Es pot dir que els catalans s'ho van treure del plat per pagar aquesta restruració. Val a dir que el govern de l'Estat va aprovar l'operació.

Amb l'ajut de la població de Vilanova de Sixena, es van arrencar les pintures i es van dur a Barcelona, on es van guardar a la Casa Amatller. El 1940, van ser dipositades de forma segura al MNAC i van ser restaurades el 1943 pel mateix Gudiol, acabat de tornar de l'exili. El 1960, el qui era llavors director d'aquest museu, Josep Maria Ainaud de Lasarte, va promoure el rescat de la resta dels frescos que encara hi havia a Sixena. D'acord amb les autoritats de llavors, de l'Estat, de l'Ajuntament de Vilanova de Sixena i de la mateixa comunitat, la resta de frescos i la resta d'obres d'art també van ser duts a Barcelona, restaurats i posats sota protecció.

El sostre del monestir es va ensorrar el 1990. Si Catalunya i els catalans no hi haguessin intervingut, totes les obres d'art de Sixena s'haurien perdut per sempre. El 1992, el llavors conseller de Cultura de la Generalitat, Joan Guitart, va arribar a un acord amb la superiora de la comunitat segons el qual el monestir va cedir les obres d'art a la Generalitat a perpetuïtat. El pacte només es trencaria si les obres no estaven ben custodiades, que no és el cas. La cessió va venir acompanyada pel pagament de 40 milions de pessetes per part de la Generalitat de Catalunya, una suma considerable en aquell moment.

Com a conseqüència de la gran davallada de vocacions religioses, la comunitat de Sixena havia envellit molt. El 1980, les monges van ser traslladades a Barcelona, a Vallvidrera, amb les companyes del seu orde, on hi romandrien fins a la seva mort. La darrera va morir l'any 2000. Catalunya no tan sols va tenir cura de les obres d'art d'aquest monestir, sinó també de les persones. Durant totes aquestes dècades, a l'Aragó, ningú no va moure un dit ni es va preocupar absolutament de res, ni es va gastar un sol cèntim ni per a rescatar, ni per a restaurar, ni per a conservar aquestes obres d'art. Si s'haguessin deixat les obres d'art del monestir sota la responsabilitat dels aragonesos, aquestes ja s'haurien destruït, no existirien. Si Catalunya no hagués acollit les monges del monestir, ves a saber on haurien anat a parar.

Ara, amb la feina feta, els diners gastats, tot el treball fet i les monges ja mortes, els aragonesos, en comptes d'agrair la feina feta per Catalunya, tenen la barra i el cinisme de parlar d'espoli i d'exigir el retorn a l'Aragó d'uns objectes que, cal insistir-hi i remarcar-ho, si no fos per Catalunya ara ni tant sols existirien. Òbviament, no diuen ni una paraula de compensar Catalunya d'alguna manera per les despeses i enrenous provocats pel rescat, trasllat i conservació de totes aquestes obres d'art. Els tribunals espanyols -no podia ser d'altra manera-, els han donat la raó.

No han tingut en compte cap dels arguments de la Generalitat, entre els quals un de ben objectiu: un nou trasllat malmetrà, de ben segur, les obres de forma definitiva i potser irreparable. Fins l'advocat dels aragonesos ha dit públicament que vindrà a recollir les obres amb un camió especialitzat, com si es tractessin de sacs de patates. Tant se'ls en donen les obres d'art, el que és important és humiliar Catalunya i premiar els aragonesos que, de tenir una identitat i un idioma propis i d'haver defensat, fins al 1714, els seus drets, els seus furs i el seu autogovern davant el rei de Madrid, de les seves autoritats i de la inquisició castellana, han passat a sotmetre's de gust a l'Estat espanyol. Hi ha aragonesos enterrats al Fossar de les Moreres, aragonesos que sabien què hi havia en joc, també al seu país. Però d'aquest aragonesos, pel que sembla, no en queden gaires. Potser Roma no pagava els traïdors, però Madrid, pel que es veu, sí que ho fa.

Carles Camp